

GETTY

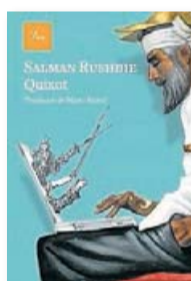
El Rushdie més cervantí en l'Amèrica de Trump

PERE ANTONI PONS

Fa uns dies, l'escriptor i crític Borja Bagunyà enfilava a Twitter una sèrie de preguntes mig fotes, però clarificadores i intel·ligents, relacionades amb la confecció i l'anàlisi de les obres literàries. Una d'elles deia: "¿L'obra, l'enteneu com un artefacte o com una extensió?" És una pregunta pertinent, però no perquè ajudi a llegir millor les novel·les o els llibres de poesia de certs autors (més enllà del morbo, l'aproximació biografista no sol aportar gaire res a la lectura d'una obra) sinó perquè

ajuda a pensar més a fons com deu haver estat escrita una obra: ¿l'autor ha aprofitat per fer-la les primeres matèries que troba en ell mateix o bé l'ha concebuda i executada com un exercici eminentment retòric i intel·lectual?

Obviament, el binomi extensió-artefacte no ha de ser per força excloent, i permet tota mena de variables, matisos i confusions entremaliades o perverses. Philip Roth no era Zuckerman, ni Kepesh ni Sabbath, però tots ells estaven construïts amb materials extrets de la pedrera –experiència, idees, cosmovisió– de l'escriptor, i fins i tot ell mateix va jugar amb l'equívoc.

QUIXOT
SALMAN RUSHDIE
PROA / SEIX BARRAL
TRADUCCIÓ DE
MARC RUBIÓ
480 PÀG. / 21,90 €

¿Com s'aplica la pregunta en el cas de Salman Rushdie i de la seva última novel·la, *Quixot*, ben traduïda al català per Marc Rubió? Diria que aquí estem davant d'un cas claríssim d'extensió: els personatges són, com l'autor, indis desarrelats del seu país i trasplantats a un Occident que els acull amb recel o els rebutja. És una extensió, això sí, radicalment formalitzada per tal de convertir-la en un artefacte que, si bé s'allunya del punt de partida, no arriba a esborrar-lo ni a trair-lo. Extensió i artefacte, doncs.

Els lectors habituals de Rushdie trobaran a *Quixot* la imaginació exuberant, la fluvial força narrati-

va, l'estil robust i vistós i la mescladissa de gèneres i de tons marca de la casa de l'autor. Però no ens enganxem: som lluny de la brillantor genesíaca d'*Els fills de la mitjanit*, la novel·la que el va donar a conèixer el 1981 i que està considerada una obra mestra de la literatura (perdó per l'etiqueta) postcolonial. Aquí, la imaginació és igual de lliure, però flueix més forçada, i la convivència entre gèneres (drama familiar, reflexió metaliterària, ciència-ficció, comèdia esbojarrada...) i la barreja d'alta i baixa cultura (Cervantes i *reality shows*, Ionesco i culebrotts) no queden tan ben resoltes. Així mateix, les filigranes i els trucs, diguem-ne, postmoderns (la novel·la dins la novel·la, els personatges que actuen com en un joc de miralls en perpetu moviment) ja estan força vistos. Amb tot, Rushdie és un escriptor virtuós i atrevit, intel·ligent i amb sentit de l'humor.

Desigual i desbaratada

Dir que Rushdie ha fet una reescriptura postmoderna del clàssic de Cervantes és injust tant per al mateix Rushdie, que ha usat el pretext quixotesco com un mer punt de partida, com per al *Quixot*, que deunido la postmodernitat que ja lluaia fa més de quatre-cents anys. És cert que aquí també tenim un protagonista (Ismail Smile, un agent comercial de productes farmacèutics) que perd el sentit de la realitat (no per llegir massa sinó per mirar massa tele) i emprèn un viatge per guanyar-se l'amor d'una estimada que no coneix (una famosa presentadora televisiva), i que a més ho fa en companyia d'un Sancho, un fill producte de la seva fantasia. Aviat descobrim, però, que aquest nou Quixot és en realitat el protagonista d'una ficció que està escrivint un novel·lista fracassat i amargat.

Amb aquests ingredients, Rushdie fa una obra –desigual i desbaratada– que explora temes com la vulnerabilitat dels individus, l'estúpida violència racista del trumpisme i la tràgica disgregació de les famílies emigrades. És una obra a la qual, a pesar de tot, no li falten escenes emotives, diàlegs divertits i pasatges poderosos. ♦♦

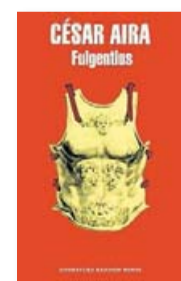
La primera autoficció de l'Imperi Romà

JORDI NOPCA

Als 67 anys, Fabius Excelsus Fulgentius és un dels generals "més prestigiosos i experimentats" de l'Imperi Romà. Sempre que abandona la capital –i li agrada fer-ho, perquè la vida familiar més aviat l'avorreix– capitaneja batalles contra pobles que Roma vol sotmetre. Però Fulgentius no en té prou amb això: entre incursió i incursió li agrada muntar representacions d'una tragèdia que s'ha anat fent més i més coneguda amb els anys i que ell mateix va escriure d'adolescent. Abans de ser general, el jove Fulgentius havia imaginat, gràcies a "l'excel·lent educació humanística" que havia rebut, una paròdia del

que podia arribar a ser la vida d'un militar si estrafeia les regles del gènere. L'obra, que va batejar amb el seu propi nom, entraria dins els paràmetres del que avui coneixem com a autoficció. Fulgentius seria un dels pioners d'aquest subgènere. El problema és que el públic de l'època, en comptes de valorar l'humor de l'obra, es va prendre seriosament els girs dramàtics i el *pathos* tràgic que el general havia d'assumir al final, en què inevitablement havia de morir.

Després d'anys de muntatges –alguns més reeixits que d'altres–, el mateix Fulgentius s'ha acabat emocionant amb els versos que va confegir de jove. L'autoficció ha anat guanyant terreny al jo estrictament biogràfic, que ara, des de la senectut, continua lluitant per am-

FULGENTIUS
CÉSAR AIRA
LITERATURA
RANDOM HOUSE
150 PÀG. / 16,90 €

pliar els horitzons geogràfics de Roma amb la intuïció que, tard o d'hora, viurà un final gloriós.

Aquests són els materials amb els quals treballa César Aira el seu primer pèplum. *Fulgentius* (Literatura Random House, 2020) arrenca amb un parell de capítols esquitxats de les subtilsapes de l'autor: "Las risas lo envolvían como cobras –hi llegim–. De pronto se sentía en el centro de un vórtice de borrachos. Por su parte, no había bebido más que agua; era abstemio". Hi haurà lectors que, com passa sovint amb l'obra de l'argentí –que ja supera el centenar de novel·les breus–, trobaran que els seus jocs narratius per desmuntar el gènere tan aviat se centren en una història d'amor poc versemblant com deixen anar algun ana-

cronisme intencionat –passava a *El santo* (2015), una altra "novel·la d'època"– o reflexionen, amb sornegueria, sobre els processos creatius. Igual que li passa a Fulgentius, Aira ha guanyat totes les batalles literàries en una trajectòria que, tard o d'hora, podria desembocar en el premi Nobel. El regust que queda al final d'aquesta història, que es va esfilagarsant a mesura que avança, és el de la derrota que ens espera a tots. Sabem, perquè és una novel·la acabada el gener del 2017, que César Aira ja deu tenir-ne una altra a punt –més aviat diverses–, esperant tornar a sorprendre el lector amb peripècies que potser, a simple vista, no tenen ni cap ni peus, però que amaguen el saludable esperit juganer de l'autor, encara en bona forma. ♦♦